

Nederlands B
2de graad A-finaliteit
II-Ned-a

BRUSSEL

D/2021/13.758/104

Versie januari 2022

Disclaimer

Gezien de te grote omvang en gedetailleerdheid van het geheel van de basisvorming en de specifieke vorming zoals bepaald door de Vlaamse regering (eindtermen, specifieke eindtermen, beroepskwalificaties) zal er, in tegenstelling tot het oorspronkelijke opzet van onze leerplannen, veelal onvoldoende ruimte zijn om de leerplandoelen in dit leerplan met voldoende diepgang te realiseren binnen de beschikbare onderwijstijd of voor het schoolbestuur, het lerarenteam of de individuele leraar om eigen inhoudelijke of didactische keuzes te maken.

De leerplannen 2de graad zijn opgesteld onder voorbehoud van de uitspraak van het Grondwettelijk Hof met betrekking tot het verzoekschrift waarmee de vernietiging van dat decreet wordt gevraagd.

Naargelang de samenstelling van de studierichting waarvoor een leerplan geldt, integreren de leerplandoelen eindtermen basisvorming, cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. In de concordantietabel geven we duidelijk aan welke leerplandoelen de eindtermen basisvorming, de cesuurdoelen en/of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie realiseren. De opgenomen cesuurdoelen en de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie werden in overleg met de onderwijsverstrekkers vastgelegd en zijn onder voorbehoud van de goedkeuring van de curriculumdossiers 2de graad.

1 Algemene inleiding

De start van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Net zoals in de eerste graad zijn de nieuwe leerplannen van de tweede graad ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool en gaan ze uit van de professionaliteit van de leraar en het eigenaarschap van de school en het lerarenteam.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

De nieuwe leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool en laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

De nieuwe leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

De nieuwe leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze** na de tweede graad. Het proces van de studiekeuze eindigt immers niet na de eerste graad. In de tweede graad onderzoeken leerlingen meer gericht waar hun capaciteiten liggen en wat hun talenten zijn. Leerplannen zijn daarbij een belangrijk hulpmiddel. De doelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen die voor een bepaalde studierichting kiezen. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen voor een meer geprofileerde studierichting in de derde graad.

De nieuwe leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden pedagogisch-didactisch voldoende ruimte voor een eigen aanpak van de leraar, het lerarenteam of de school [zie disclaimer].

De nieuwe leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming van de tweede graad. Leerplannen zorgen voor een samenhangend fundament van vorming voor alle leerlingen binnen een finaliteit en een studierichting. Ze vertrekken vanuit een gemeenschappelijk referentiekader en hanteren een gelijkgerichte terminologie met respect voor de eigenheid van elk vak. De samenhang in de tweede graad betreft zowel de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) als de horizontale samenhang tussen vakken binnen studierichtingen en over studierichtingen en finaliteiten. Waar relevant geven de leerplannen expliciet aan voor welke doelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren algemene vorming (incl. godsdienstleraren) en leraren specifieke vorming om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een vakleraar naar de lessen van een collega laat de leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

In wat volgt gaan we dieper in op een aantal uitgangspunten.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialogeschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is.
- Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor hen en hun collega's en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.
- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **belooftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de leraar, de school en de bredere samenleving. Scholen

zijn daarbij **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.

- Leraren vormen leerlingen door middel van inhouden van vorming, die we groeperen in **vormingscomponenten**: levensbeschouwelijke vorming, culturele vorming, economische vorming, lichamelijke vorming, maatschappelijke vorming, natuurwetenschappelijke en technische vorming, sociale vorming, talige vorming en wiskundige vorming. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over culturele vorming spreken zonder met taal bezig te zijn; je kan niet beweren dat wetenschap en techniek geen band hebben met economie, wiskunde of geschiedenis. Dwarsverbindingen doorheen de vakken zijn daarbij belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar** maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. De gemeenschappelijke leerplannen (Gemeenschappelijk funderend leerplan en Gemeenschappelijk leerplan ICT) helpen daartoe. Ze worden gestuurd door keuzes die een school (schoolbestuur, beleidsteam, lerarenteam) maakt. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Die leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

[zie disclaimer]

De vrijheid die de leraar krijgt om met het leerplan te werken vraagt van hem een grote professionaliteit. Professionaliteit vergt meesterschap. De leraar is dus een meester in zijn vak; hij beheerst de inhouden die hij onderwijst. Een diep gevoel van verantwoordelijkheid en de overtuiging dat elke leerling het recht heeft om op een goede manier gevormd te worden, liggen aan de basis van zijn professioneel bezig zijn.

Vorming is voor die leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Vorming is iets wat hem in die mate beroert dat hij voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren zoekt om de wereld te ontsluiten. Hij wil de leerling tot bij de wereld brengen. De leraar introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt en hij probeert hen ook vriend van die wereld te laten worden. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen gegrepen kunnen worden door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.

We hebben de leerplandoelen noch chronologisch noch hiërarchisch geordend. Vanuit het pedagogisch project van de school, vanuit zijn passie, expertise en creativiteit, in functie (van de beginsituatie) van de klasgroep kan de leraar eigen accenten leggen en differentiëren. Hij kan kiezen welke leerplandoelen hij op welke manier samenneemt bij het uitwerken van lessen, thema's of projecten.

In het leerplan leggen we geen didactische werkvormen vast. Ter ondersteuning van leraren(teams) geven we voor bepaalde leerplanonderdelen louter een indicatie van de nodige onderwijstijd. Dat betekent dat leraren(teams) alle vrijheid hebben om langere leerlijnen op te bouwen en in te zetten op de spiraalsgewijze aanpak van bepaalde leerplandoelen. Leraren bepalen zelf welke contexten ze laten spelen, welke methodieken ze hanteren.

1.4 Differentiatie

De nieuwe leerplannen bieden volop kansen om gedifferentieerd te werken. Ze laten toe om te differentiëren op verschillende manieren:

- verschillende inhoudelijke keuzes;
- doelen integreren;
- inhouden verbreden door andere contexten aan bod te laten komen;
- verdieping aanbieden;
- in te spelen op verschillen in het abstractievermogen van leerlingen.

Differentiëren is van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen die starten in een studierichting van de tweede graad en voor wie dit leerplan bestemd is, behoren immers wel tot de doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Dikwijls hebben zij reeds een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de eerste graad, de gevolgde basisoptie, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen.

Ook de motivatie van leerlingen is soms sterk verschillend. Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door het aanbieden van meer kennis of vaardigheden leerlingen uit te dagen.

Verschillende leerinhouden aanbieden aan verschillende leerlingen is één vorm van differentiatie. Andere mogelijkheden zijn differentiëren in didactiek, in graad van autonomie en ondersteuning. De ene leerling kan snel zelfstandig werken, de andere heeft intense begeleiding nodig. In de wenken bij de leerplandoelen verwijzen we soms naar differentiatiemogelijkheden. Dat kan door al dan niet ondersteuning of hulpmiddelen aan te bieden in de vorm van voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...

Didactische differentiatie kan ook betrekking hebben op het flexibel aanwenden van de beschikbare

leertijd, zoals variëren in tempo van onderwijzen en in leertempo van leerlingen, de ene leerling of leerlingengroep wat meer tijd geven dan de andere om hetzelfde te leren. Differentiatie kan ook door leerlingen naar verschillende producten te laten toewerken die dan naar gedifferentieerde vormen van evaluatie leiden.

1.5 Opbouw van de leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur: algemene inleiding, situering, pedagogisch-didactische duiding, leerplandoelen, basisuitrusting, concordantie. Alle onderdelen van het leerplan maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

In de **algemene inleiding** belichten we het leerplanconcept en gaan we o.m. dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

In de **situering** beschrijven we - waar relevant - de samenhang met de eerste graad, de samenhang in de tweede graad en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. de nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn sober en helder geformuleerd waarbij het leerplandoel als geheel het verwachte niveau van realisatie en beheersing aangeeft. Waar relevant voegen we bij de leerplandoelen een opsomming of een afbakening (★) toe die duidelijk aangeeft wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook de pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel.

Alle leerplandoelen zijn te bereiken, met uitzondering van attitudes. Leerplandoelen die een **attitude** zijn en dus na te streven, duiden we aan met een sterretje (*).

We tonen de **samenhang** met andere leerplannen in de **tweede graad**. Zo geven we het overleg in lerarenteams alle kansen. Waar relevant verwijzen we ook naar **samenhang met de eerste graad** en naar specifieke items die reeds in de leerplannen van de eerste graad aan bod kwamen.

Ten slotte geven we een aantal zinvolle of inspirerende **wenken** (✓). Het betreft voornamelijk een noodzakelijke toelichting bij leerplandoelen of specifieke begrippen, suggesties voor een mogelijke didactische aanpak of een afbakening van de leerstof.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

In de **concordantie** geven we aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde eindtermen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar beroepskwalificaties.

1.6 Tot slot

[zie disclaimer]

De nieuwe leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze vormen een kwaliteitskader dat inzet op een eigen visie en een identiteitskader dat de unieke identiteit van een school in de diverse samenleving versterkt en ondersteunt. Zo garanderen we binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. We versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming

van leerlingen gestalte geven. We creëren ook ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden – via pedagogische begeleiding – ondersteuning waar nodig.

2 Situering

2.1 Samenhang met de eerste graad

Het leerplan voor de tweede graad sluit aan bij en bouwt verder op het leerplan voor de B-stroom van de eerste graad.

2.2 Samenhang in de tweede graad

2.2.1 Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit

De leerplannen algemene vorming binnen de A-finaliteit (Maatschappelijke vorming, Nederlands, Engels-Frans, Natuurwetenschappen en Wiskunde) vertonen een belangrijke samenhang. Die samenhang heeft niet zozeer te maken met de invalshoek van het leerplan die voor elk vak verschillend is, maar wel met de levensechte en betekenisvolle contexten die gelijkaardig kunnen zijn bij de realisatie van de verschillende leerplannen.

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is bestemd voor de volgende studierichtingen:

- Artistiek-creatieve bewerkingen;
- Bakkerij;
- Beweging en sport;
- Bouw;
- Decor en etalage;
- Elektriciteit;
- Haar- en schoonheidsverzorging;
- Hout;
- Mechanica;
- Moderealisatie en textielverzorging;
- Onthaal en recreatie;
- Organisatie en logistiek;
- Paardenhouderij;
- Plant, dier en milieu;
- Printmedia;
- Restaurant en keuken;
- Schilderen en decoratie;
- Slagerij;
- Topsport (Finaliteit arbeidsmarkt);
- Zorg en welzijn.

In de modellessentabel zijn voor dit leerplan 6 graaduren voorzien. In de richtingen Organisatie en logistiek en Onthaal en recreatie voorziet de modellessentabel 8 graaduren voor dit leerplan. [\[zie disclaimer\]](#)

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Nederlands en het vormingsconcept

Het leerplan is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In dit leerplan ligt de nadruk op talige vorming, maar ook culturele en sociale vorming hebben een belangrijke plaats. De wegwijzers verbeelding, gastvrijheid en uniciteit in verbondenheid maken er inherent deel van uit.

Talige vorming

Vorming in talen versterkt leerlingen in de kennis en het gebruik van de eigen taal en van andere talen. Ze leert leerlingen van taal genieten in zijn vele vormen. Leerlingen worden communicatief vaardiger en leren kritisch informatie te verwerven en verwerken. Ze leren ook creatief om te gaan met taal. Taalonderwijs verrijkt de interculturele vorming van een leerling. Taal is nodig om greep te krijgen op de eigen omgeving. Taal biedt ook kansen om de meertalige en veelzijdige wereld om ons heen te verbeelden en op een gastvrije wijze te ontsluiten. De leerlingen tonen een attitude waarbij sprake is van een blijvende verwondering voor het fascinerende van taal en van openheid en respect tegenover elke vorm van talige diversiteit in het Nederlands en tegenover elke vreemde taal.

Sociale vorming

Het ontwikkelen van communicatieve en relationele aspecten van vorming is van groot belang. De leerlingen leren op een gepaste en respectvolle manier talig om te gaan met gesprekspartners. Ze zijn er zich van bewust dat boodschappen op diverse manieren geïnterpreteerd kunnen worden en dus ook een verschillende impact kunnen hebben.

Culturele vorming

Er bestaat een voor de hand liggende band tussen talen en culturele vorming. Die band biedt leerlingen de mogelijkheid om cultuur en kunst via de taal te verkennen en te begrijpen. Cultuur heeft zowel een eigentijdse als een historische dimensie. Leerlingen leren de wereld kennen in zijn veelkleurige culturele diversiteit. Met die verschillende culturen zijn verschillende talen, taaluitingen en taalvariëteiten verbonden. Via culturele vorming komen ze ook in contact met het artistieke en krijgen ze oog voor de esthetische component van cultuur.

Verbeelding

Om zich te kunnen inleven in literatuur en om zelf creatief met taal om te gaan is het van belang dat leerlingen verbeeldend denken en handelen.

Gastvrijheid en uniciteit in verbondenheid

Elke leerling heeft zijn plaats in de klas, op school en in de samenleving. Er is aandacht voor de eigen (thuis)taal en cultuur en die van de ander. Inzicht verwerven in taalvariatie draagt bij tot respectvol omgaan met die ander. De leerlingen staan open voor de meertalige wereld rondom hen en zien meertaligheid als een verrijking. Taal bouwt bruggen tussen mensen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Functioneel en zelfzeker communiceren in respectvolle interactie

Groeien in taalcompetentie omvat groeien in communiceren. Leerlingen kunnen en durven zich steeds beter, passender en doelgerichter uitdrukken in het Nederlands.

Door je taalgebruik hoor je bij een groep. Taal heeft een emancipatorische functie: naarmate je taalgebruik rijker en gevarieerder wordt, krijg je toegang tot steeds meer groepen in de samenleving. Tegelijk kan je taal ook gebruiken om je eigen identiteit uit te drukken.

Van taal genieten, de beeldende kracht van taal en literatuur beleven en er creatief mee omgaan

Leerlingen plezier laten beleven aan taal kan in veel verschillende contexten. Ze leren via taal van cultuur genieten en zelf creatief met taal om te gaan.

Leerlingen maken kennis met beeld en literatuur om hun eigen emotioneel leven te verrijken, het eigen 'ik' te ontplooiën, te positioneren, te duiden en te relativëren of om andere perspectieven te ontdekken. Verhalen brengen leerlingen in contact met andere identiteiten en nodigen leerlingen uit om zich te verplaatsen in de denk- en leefwereld van anderen, in hun emoties, in hun cultuur.

Door middel van taal structuur brengen in de eigen gedachten en ervaringen en ze toetsen aan eigen en andermans mens- en wereldbeeld

Taal speelt een belangrijke rol bij de uitdrukking van wat in iedere persoon omgaat: ervaringen, gedachten en gevoelens, wensen en verlangens. Die komen zowel verbaal als non-verbaal tot uiting. Leerlingen leren zichzelf beter kennen door hun gedachten en meningen uit te drukken en af te toetsen aan die van anderen.

Leerlingen leren zichzelf kennen en opkomen voor zichzelf: ze ontdekken en benutten hun sterktes en kwaliteiten om het beste uit zichzelf naar boven te halen. Iedereen heeft taal nodig om in de diverse culturele samenleving een eigen identiteit te ontwikkelen en andere culturele aspecten te begrijpen.

Reflecteren op de eigen taal en op de taal van anderen

Reflecteren op de taal van jezelf en van anderen speelt een belangrijke rol bij identiteitsontwikkeling. Dat kan bij het verwoorden van ambities, eigen meningen en emoties, kritisch denken, taalplezier beleven, creatief omgaan met taal enz. Het gebruik van het gepaste taalregister en het inzetten van beleefdheidsconventies zijn belangrijk voor het aanknopen en onderhouden van sociale relaties.

Taal als systeem toepassen

Correct inzetten van taal en taalsysteem en werken aan een talig bewustzijn ondersteunen en versterken de groei van de eigen taalvaardigheid. Kennis van het taalsysteem wordt als middel aangewend om functioneel en correct taalgebruik als einddoel te bereiken.

3.3 Opbouw

Dit leerplan is opgebouwd uit deze componenten.

- Communicatie en informatie;
- Literatuur;
- Identiteit in diversiteit;
- Taal, taalsysteem en taalgebruik.

Het is belangrijk om de samenhang tussen de componenten te bewaken: ze zijn te onderscheiden, maar niet te scheiden. Bovendien spelen ze vaak tegelijkertijd en werken ze ook op elkaar in.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de eerste graad

Dit leerplan bouwt verder op de algemene vorming van de eerste graad B-stroom. In de tweede graad breid je de leerplandoelen van de eerste graad verder uit door ze toe te passen op teksten met complexere kenmerken. Verschillende leerplandoelen rond identiteit en communicatieve vaardigheden komen ook aanbod in het vak Mavo in de eerste graad.

Waar relevant verwijzen we bij de leerplandoelen naar de leerplandoelen Nederlands van de eerste graad B-stroom.

3.4.2 Samenhang met de tweede graad

De leerplannen Nederlands en moderne vreemde talen delen een visie op modernetalenonderwijs. Om transfer van strategieën, kennis en vaardigheden bij de leerlingen te bevorderen en de samenwerking tussen taalleraren te stimuleren, verwijzen de leerplandoelen naar de andere taalvakken. Het leerplan linkt ook met het leerplan Mavo, het Gemeenschappelijk funderend leerplan en het Gemeenschappelijk leerplan ICT.

Waar relevant verwijzen we bij de leerplandoelen naar de leerplandoelen in het basisleerplan Engels-Frans. Naast de link met dat basisleerplan is er vaak ook een link met een gelijkaardig doel in de specifieke leerplannen Engels en Frans van de A-finaliteit.

3.4.3 Samenhang met de derde graad

Bij het beëindigen van de tweede graad van het secundair onderwijs kiezen de leerlingen opnieuw welke studierichting zij in de derde graad zullen volgen. De leerplannen Nederlands van de derde graad bouwen verder op de leerplannen van de tweede graad en ondersteunen de leerlingen in hun groei in taalcompetentie.

3.5 Aandachtspunten

3.5.1 Algemene niet-vakgebonden aandachtspunten

- Nogal wat leerlingen hebben aan het begin van de tweede graad al een hele onderwijsloopbaan achter de rug. Die is niet altijd ideaal verlopen. Het zelfvertrouwen van sommige leerlingen is eerder laag. Inzetten op een veilig en verbindend klasklimaat is in dat opzicht cruciaal. Een **waarderende houding** van een leraar is daarbij belangrijk. Zeker voor een kwetsbare leerling kan een hernieuwd geloof in de eigen leermogelijkheden wonderen verrichten. De leraar is vaak een model voor de leerling.
- De leerlingen van de tweede graad A-finaliteit vormen een diverse groep. Dat maakt een **gedifferentieerde aanpak** nodig.
- Het leerplan helpt leerlingen in het leggen van verbanden binnen het leerplan en over de vakken heen. Het stimuleert leerlingen tot **leren in samenhang**. Die samenhang krijgt vorm in verschillende organisatiemodellen waarbij vakken afzonderlijk, gedeeltelijk geïntegreerd of geïntegreerd aangeboden worden. De organisatiemodellen worden niet in de leerplannen opgenomen, maar kan je consulteren op de leerplanpagina op de website van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.
- De leerling in de A-finaliteit heeft het vaak wat moeilijker om abstract te denken. Het leerproces verloopt dan ook bij voorkeur **inductief**: levensechte opdrachten kunnen inspelen op de ervaring van leerlingen maar kunnen ook de ervaringswereld van leerlingen verbreden.

- Leerlingen van de A-finaliteit hebben behoefte aan **duidelijke structuur** en **ondersteuning** zowel wat betreft de inhoud van het geleerde als wat betreft het leren zelf. **Sturing** heeft op termijn de zelfstandige ontwikkeling van de leerling op het oog.

3.5.2 Vakspecifieke aandachtspunten

Een belangrijk aspect van taalcompetentie in relatie tot identiteit is het ontwikkelen van een **positieve talige grondhouding**. Dat is een houding waarbij sprake is van vertrouwen in de eigen taalcompetentie, van een blijvende verwondering voor het fascinerende van taal en van openheid en respect tegenover elke vreemde taal en elke vorm van talige diversiteit in het Nederlands. Dat laatste uit zich onder meer in openheid ten opzichte van het taalgebruik van anderen en ten opzichte van verschillende variëteiten in het Nederlands: Standaardnederlands in Nederland en Vlaanderen, regiolect, dialect, straattaal, sms-taal, chattaal, enz.

Een positieve talige grondhouding laat leerlingen toe om zelfvertrouwen rond de eigen taalcompetentie te ontwikkelen, om spreek- en schrijfdurf te ontwikkelen, om respectvol te communiceren en te discussiëren met anderen, om het Nederlands te ontdekken, om ermee te experimenteren en om er creatief mee om te gaan. Bovendien maakt het hen nieuwsgierig naar taalverschijnselen en motiveert het hen om hun taalcompetentie verder te ontwikkelen, in die mate dat hun talige kennis, vaardigheden en attitudes hen ondersteunen om beter te leven, te leren en zichzelf te ontplooien in onze complexe, superdiverse en meertalige samenleving. Het stimuleren van een positieve talige grondhouding beschouwen we dan ook als een van de kerntaken van het onderwijs Nederlands.

In het kader van een talenbeleid is het zinvol om bij verschillende leerplandoelen **vakoverschrijdend** te overleggen en samen te werken. Dat kan door bv. leerlingen te ondersteunen bij talige aspecten die in andere vakken aan bod komen, teksten uit andere vakken aan bod te laten komen, dezelfde stappenplannen en kijkwijzers te gebruiken.

Voor alle leerlingen geldt, hoe verschillend hun studieoriëntatie ook mag zijn, één groot gemeenschappelijk belang: dat hun taalvaardigheid zich zó ontwikkelt dat ze daarmee kunnen functioneren in de vele communicatiesituaties van hun leven nu en in de toekomst, in en buiten de school.

Iedereen leert om vaardig te communiceren in uiteenlopende situaties en leert kritisch en efficiënt met informatie omgaan. Er gaat veel aandacht naar de ontwikkeling van **communicatieve vaardigheden**: luisteren, kijken, spreken, lezen, schrijven en interactie. Dat verhoogt de kans op schoolsucces en maakt contact en communicatie buiten de eigen omgeving gemakkelijker. Hierbij is het van belang dat het digitale aspect voldoende aandacht krijgt met oog voor recente digitale tools.

De leerlingen maken kennis met een **breed aanbod van tekstsoorten en teksttypes**, met diverse informatiebronnen, en dat via digitale en niet-digitale weg. Een uitdaging daarbij is dat veel informatie niet of nauwelijks gecontroleerd is op correctheid of op objectiviteit. De leerplandoelen Nederlands ondersteunen de leerlingen om effectieve en kritische informatieverwerwers, -verwerkers en -verspreiders te worden.

De tabellen bij de vaardigheden vermelden de **kenmerken en minimumvereisten** voor de teksten. Voor de receptieve vaardigheden bakenen ze de moeilijkheidsgraad van de aangeboden teksten af. Voor productie en interactie gaat het naast afbakening ook om minimumvereisten voor teksten die leerlingen produceren. Die kenmerken en minimumvereisten vormen een leidraad bij de tekstkeuze en bij het opstellen van evaluatiecriteria.

Goed taalonderwijs spreekt de **creativiteit** van de leerlingen aan en doet hen het **plezier van taal** ervaren. Je biedt daarom zoveel mogelijk diverse teksten aan, zoveel mogelijk via een geïntegreerd aanbod, in verschillende componenten van het onderwijs Nederlands. Via fictie vragen we aandacht voor het

(inter)culturele, voor het esthetische en voor de kracht van verbeelding. Leerlingen leven zich in de fictieve en ongekende werelden in. Allerlei maatschappelijke onderwerpen worden zo ook bespreekbaar gemaakt. Fictionele teksten laten de lezer, de luisteraar of de kijker toe om greep krijgen op de werkelijkheid of bieden de mogelijkheid om eraan te ontsnappen.

Je kan specifiek aan de doelen rond **taal, taalgebruik en taalsysteem** werken. Soms is een occasionele aanpak voldoende. Daarbij is ook aandacht voor taalzorg (zowel mondeling als schriftelijk) belangrijk, waarbij rekening gehouden wordt met de communicatieve situatie.

De **strategieën** krijgen bijzondere aandacht. Ze komen ook expliciet aan bod in andere taalvakken. Een goede beheersing van die strategieën helpt de leerlingen om ook in niet-taalvakken efficiënt met tekst om te gaan. Het is daarom belangrijk dat er afspraken gemaakt worden tussen de vakken om transfer mogelijk te maken en te stimuleren.

Je besteedt aandacht aan **woordenschatverwerving**. Zinvol woordenschatonderwijs is meer dan alleen het geven van de betekenis van een onbekend woord. Leerlingen ontdekken de betekenis van een woord binnen een context. Als leraar maak je de afweging welke woorden nuttig, relevant en bruikbaar zijn voor de leerling. Strategieën in verband met woorden/woordbetekenissen zijn belangrijk voor de leerlingen.

4 Leerplandoelen

LPD 1 * De leerlingen beleven plezier aan en zijn gemotiveerd voor taal via cultuur, luisteren, kijken, lezen, spreken, schrijven en interactie.

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 1

- ✓ Je kan de motivatie en het leerplezier bij leerlingen verhogen door bv. in te zetten op functionele, authentieke opdrachten, de relevantie van opdrachten te duiden, keuzemogelijkheden aan te bieden, leerlingen te laten leren in interactie, doelen en succescriteria te specificeren, een ruim aanbod voor te stellen afgestemd op interesse, leeftijd, studierichting van de leerlingen ...
- ✓ Leerlingen zijn gemotiveerd als je vertrekt van wat ze kunnen en als je hen uitdagingen biedt om een stapje verder te zetten. Groeien in taal is een individueel proces. Geef elke leerling de kans om taalcompetenter te worden. Haalbare uitdagingen bewaken voor elke leerling is zeker zinvol.

LPD 2 * De leerlingen tonen bereidheid en durf om met taal aan de slag te gaan.

- ✓ Door talig aan de slag te gaan, kunnen leerlingen op een gepaste manier kansen grijpen, voor zichzelf en voor een ander opkomen, tot oplossingen komen zowel binnen als buiten de schoolmuren.
- ✓ Je daagt de leerlingen uit door af en toe te werken met moeilijker materiaal of langere teksten, zowel receptief als productief.

4.1 Communicatie en informatie

De leerlingen ontwikkelen hun expressieve en communicatieve vaardigheden **doelgericht** verder in functie van informatieverwerking en communicatie. Om de communicatieve leerplandoelen te bereiken zijn kennis

van regels en kenmerken van het Nederlands als communicatiemiddel, woordenschat, strategieën en attitudes nodig.

LPD 3 De leerlingen bepalen het onderwerp, de globale inhoud, de hoofdgedachte en de hoofdpunten van geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken.

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 3

Samenhang eerste graad: In de eerste graad werken de leerlingen al aan lees- en luistervaardigheid met eenvoudige teksten. De kenmerken van de aangeboden teksten in de tweede graad zijn aangepast.

- ✓ Voldoende variatie in tekstsoorten is aangewezen, bv. informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief. Teksten zijn ook vaak mengvormen: een tekst kan bv. zowel een informatief als een prescriptief doel hebben. Het is echter niet noodzakelijk om elk aspect met elke tekstsoort in te oefenen en te toetsen.
- ✓ Je besteedt het best voldoende aandacht aan misleidende communicatie, bv. fake news, publireportage.
- ✓ Om het onderwerp, de globale inhoud, de hoofdgedachte en de hoofdpunten te bepalen in een tekst zet je verschillende strategieën in. Je besteedt hier het best voldoende aandacht aan.

LPD 4 De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken.

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 4

Samenhang eerste graad: In de eerste graad werken de leerlingen al aan lees- en luistervaardigheid met eenvoudige teksten. De kenmerken van de aangeboden teksten in de tweede graad zijn aangepast.

- ✓ Voldoende variatie in tekstsoorten is aangewezen, bv. informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief. Teksten zijn ook vaak mengvormen: een tekst kan bv. zowel een informatief als een prescriptief doel hebben. Het is echter niet noodzakelijk om elk aspect met elke tekstsoort in te oefenen en te toetsen.
- ✓ Om relevante informatie in een tekst te vinden zet je een strategie in. Je besteedt hier het best voldoende aandacht aan.

LPD 5 De leerlingen beoordelen informatie op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid in geschreven en gesproken teksten met deze kenmerken.

Samenhang tweede graad: II-MaVo-a LPD 13

- ✓ Voldoende variatie in tekstsoorten is aangewezen, bv. informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief. Teksten zijn ook vaak mengvormen: een tekst kan bv. zowel een informatief als een prescriptief doel hebben. Het is echter niet noodzakelijk om elk aspect met elke tekstsoort in te oefenen en te toetsen.
- ✓ Het is belangrijk om de drie aspecten betrouwbaarheid, bruikbaarheid en correctheid in samenhang te laten onderzoeken. Bij het selecteren van relevante

informatie is het kritisch bevragen van de inhoud en van de bron belangrijk. Met het [communicatiemodel](#) bekijk je het taalgebruik altijd in zijn totale, reële context. Daardoor maak je veel meer kans om tot een betrouwbaar inzicht te komen in hoe anderen taal gebruiken. Je kan de leerlingen ondersteunen door een kader met richtvragen aan te bieden dat hen helpt om informatie te beoordelen.

- ✓ Je besteedt het best voldoende aandacht aan misleidende communicatie, bv. fake news, publireportage.
- ✓ Dit betekent o.m. dat ze intenties, opvattingen en waardeoordelen uit een tekst kunnen halen. Daarnaast dienen leerlingen bewust te reflecteren over de inhoud van gesproken en geschreven teksten. Je kan ook de leerlingen verschillende teksten tegelijk aanbieden en laten vergelijken op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid.

LPD 6 De leerlingen produceren mondelinge en schriftelijke teksten ([minimumvereisten](#)).

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 5

Samenhang eerste graad: In de eerste graad produceren de leerlingen al eenvoudige schriftelijke en mondelinge teksten. De kenmerken van de te produceren teksten in de tweede graad zijn aangepast.

- ✓ Voor deze doelgroep denk je in de eerste plaats aan deze tekstsoorten: [informatief](#), [persuasief](#), [opiniërend](#), [prescriptief](#), [narratief](#).
- ✓ Je geeft de leerlingen het best voorbereidingstijd om dit doel te bereiken. Het is echter ook belangrijk dat leerlingen leren om zich spontaan te uiten, bv. door zonder voorbereiding iets over zichzelf te vertellen, hun interesse uit te drukken.
- ✓ Het gaat hier zowel om teksten die vanuit persoonlijke als vanuit meer formele doeleinden geproduceerd worden. Voorbeelden: mail, instructie, verslag, uitnodiging, uitleg over een leerstofonderdeel, memo, presentatie, post op sociale media, affiche, poster, geanimeerde filmpjes.
- ✓ Je geeft zoveel mogelijk schrijf- en spreekkansen. Je kan verschillende vaardigheden combineren. Ook literatuur biedt kansen om de leerlingen te laten spreken en schrijven.

LPD 7 De leerlingen nemen geraadpleegde bronnen op in een bibliografie.

- ✓ Het is belangrijk dat leerlingen beseffen dat ze geen plagiaat mogen plegen en verplicht zijn hun bronnen te vermelden. Je kan de leerlingen hiervoor een format aanbieden waarin ze een eenvoudige, korte bibliografie kunnen opmaken.
- ✓ Het opmaken van de bibliografie wordt in het vak Nederlands aangeleerd en toegepast in andere vakken. Het is wenselijk om de methode af te stemmen op die van de school in het kader van taal- en talenbeleid.

LPD 8 De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.

Samenhang tweede graad: II-MaVo-a LPD 33

Samenhang eerste graad: Dit leerplandoel komt ook aan bod in de eerste graad. Voldoende overleg binnen de vakgroep over de graden heen is aangewezen om overlapping te vermijden.

- ✓ Leerlingen kunnen verschillende technieken gebruiken om creatief met taal om te gaan zoals het gebruiken van lay-out, rijm, ritme, humor, het spelen met beeld en taal, het mixen van talen.
- ✓ Je kan leerlingen zowel functioneel creatief aan het werk zetten (bv. een affiche, een slogan, een flyer) alsook belevend creatief vertrekkend vanuit taal (bv. het uittekenen of uitbeelden van emoties bij het horen van een lied of een gedicht, kleuren geven aan woorden, het linken van muziek, afbeeldingen of voorwerpen aan tekst).
- ✓ Je kan de leerlingen waardering laten uitdrukken voor de creaties van anderen.

LPD 9 De leerlingen nemen deel aan mondelinge en schriftelijke interactie (minimumvereisten).

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 6

Samenhang eerste graad: In de eerste graad produceren de leerlingen al eenvoudige schriftelijke en mondelinge teksten in interactie. De kenmerken van de te produceren teksten in de tweede graad zijn aangepast.

- ✓ Voor deze doelgroep denk je in de eerste plaats aan deze tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief.
- ✓ Ook expliciete aandacht voor non-verbale communicatie, het effect ervan en beleefdheidsconventies kunnen hier een plaats krijgen.
- ✓ Mondelinge en schriftelijke interactie interpreteer je het best ruim: naast het telefoongesprek om bv. een bestelling te plaatsen of een reservatie te maken besteed je ook aandacht aan digitale interactie zoals een chatbot, een videoconferentie of -gesprek.

LPD 10 De leerlingen beargumenteren mondeling een eigen mening.

★ Feit en mening

- ✓ Je kan de leerlingen ondersteunen door een kader aan te bieden dat hen helpt om argumenten van drogredenen te onderscheiden en om argumenten optimaal te formuleren.
- ✓ Je kan de leerlingen ook vragen om zich in te leven in het standpunt van iemand anders en voor dat standpunt argumenten te zoeken.
- ✓ Je behandelt dit leerplandoel het best samen met leerplandoel 6.

4.2 Literatuur

Leerlingen leren van taal en cultuur genieten. Ze maken kennis met kunst en literatuur om andere perspectieven te ontdekken en hun eigen leven te verrijken.

LPD 11 De leerlingen verwoorden hun gedachten, gevoelens en beleving bij het lezen, beluisteren en bekijken van verschillende soorten literaire teksten.

Samenhang tweede graad: II-MaVo-a LPD 34; II-EnFr-a LPD 8

Samenhang eerste graad: Dit leerplandoel komt ook aan bod in de eerste graad. Voldoende overleg binnen de vakgroep over de graden heen is aangewezen om overlapping te vermijden.

- ✓ Je laat leerlingen het best kennismaken met veel verschillende soorten teksten. Bv.: verhalen, poëzie, literaire fragmenten, (kort)film, strips, jeugdtheater, jeugd- en adolescentenboeken, games. Je daagt leerlingen uit om op verschillende manieren hun leeservaring te verwerken.
- ✓ Ook bij lezen en luisteren krijgen beelden en het non-verbale/het kijken een plaats. Je leert de leerlingen kijken, met beelden omgaan, die beelden 'lezen', begrijpen en interpreteren en ontdekken dat die beelden vaak aanvullende informatie geven of de boodschap verduidelijken.
- ✓ Als tussenstap mogen leerlingen een beeld (bv. schilderij, tekening, collage) of een niet-talige expressievorm (bv. drama, mime) gebruiken om hun gedachten en gevoelens uit te drukken. Daarna leggen ze uit wat ze met dat beeld of die expressievorm wilden uitdrukken en waarom.
- ✓ Onder eigen gedachten en gevoelens verstaan we bv. waarom sommige aspecten van de tekst aanspreken, waarom leerlingen zich identificeren met een bepaald personage, in welke zin ze gelijkaardige ervaringen zelf al meegemaakt hebben, waarom de tekst een bepaalde emotionele reactie teweegbrengt, waarom de uitdrukingsvorm of stijl aanspreekt. Zo kunnen leerlingen hun identiteit verder ontwikkelen via bv. empathisch vermogen, waarden herkennen, erkennen, confronteren, verbeelden.

4.3 Identiteit in diversiteit

Taal is nodig om een eigen identiteit te ontwikkelen en culturele aspecten te begrijpen. Met verschillende culturen hangen verschillende taaluitingen, taalvariëteiten en talen samen. Voor die verschillen openstaan en ermee in contact komen is belangrijk om duurzaam en respectvol met elkaar te kunnen samenleven. Op die manier ontwikkelen leerlingen een positief talige grondhouding.

LPD 12 * De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.

Samenhang tweede graad: II-MaVo-a LPD 3

- ✓ Je vertrekt het best vanuit de aanwezige meertaligheid (talen, dialecten) in de groep of in de regio. Je werkt aan taalattitude door bv. ideeën of vooroordelen rond tussentaal, dialecten en hiërarchische benadering van taal onder de aandacht te brengen. Je kan de leerlingen stimuleren om hun eigen meertaligheid te benutten.
- ✓ Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust zijn van hoe taalgebruik het waardeoordeel over anderen mee bepaalt. Leerlingen kunnen abstractie maken van dat impulsieve waardeoordeel.

LPD 13 De leerlingen illustreren de relatie tussen taal en identiteitsvorming:

- taal als factor van inclusie en exclusie;
- beleefdheidsconventies en registers (van formeel tot informeel);
- overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, sociale en situationele taalvariëteiten in het Nederlands.

Samenhang tweede graad: II-MaVo-a LPD 1, 4; II-God-a Om1, ILC 12, 18

Samenhang tweede graad: In de eerste graad leren de leerlingen op een eenvoudige manier overeenkomsten en verschillen tussen taaluitingen, taalvariëteiten en talen te onderscheiden.

- ✓ Je vertrekt het best vanuit de leefwereld van de leerlingen. Ze delen eigen ervaringen.
- ✓ De effecten van non-verbale communicatie komen aan bod: de lichaamstaal, de gezichtsuitdrukking, het voorkomen ... bepalen in hoge mate of en hoe de boodschap overkomt. Leerlingen leren welk effect die hebben en passen die kennis ook toe als ze zelf communiceren.
- ✓ Je kan hier ook aandacht besteden aan stereotypering op basis van taal. Je kan vertrekken van stripverhalen, reclame, soaps of satirische tv-programma's waar een sterke link gelegd wordt tussen iemands taalgebruik en eigenschappen die daar los van staan, zoals karaktereigenschappen.
- ✓ Voorbeelden van taal als inclusie of exclusie: jongerentaal, vaktaal (dokters, juristen, kappers, leraren, mecaniciens, onderhoudspersoneel ...), elitair taalgebruik, regiolecten. Leerlingen maken zo kennis met bedoelde en onbedoelde effecten van taal(gebruik).
- ✓ Om het belang van taalregisters en beleefdheidsconventies en het effect ervan te benadrukken, laat je leerlingen zelf verschillende taalregisters en beleefdheidsconventies gebruiken in verschillende communicatieve situaties. Dat kan zowel receptief als productief via bv. rollenspel, vergelijken van register in verschillende kanalen, manieren om een directieve boodschap te geven via vragen en mededelingen.

4.4 Taal, taalsysteem en taalgebruik

Kennis van het Standaardnederlands als communicatiemiddel en strategieën ondersteunen het taalgebruik. De doelen uit deze component staan in functie van de andere leerplandoelen.

LPD 14 De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel om doelgericht te communiceren.

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 12

Samenhang eerste graad: De kenniselementen die aan bod komen in de eerste graad staan oranje, cursief gedrukt in het overzicht.

- ✓ Het is niet de bedoeling deze kenmerken, mogelijkheden en principes strikt theoretisch te benaderen. Het is voldoende dat de leerlingen ze inzetten waar nodig.

- ✓ Deze taalhandelingen kunnen inspirerend werken, bv. beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken.

LPD 15 De leerlingen gebruiken regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem bij informatieverwerking en ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- ★ Aspecten van het taalsysteem: woorden (morfologisch domein), zinnen (syntactisch domein), betekenissen (semantisch domein), spelling en interpunctie (orthografisch domein)

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 11

Samenhang eerste graad: De kenniselementen die aan bod komen in de eerste graad staan oranje, cursief gedrukt in het overzicht.

- ✓ Het is niet de bedoeling deze regels en kenmerken strikt theoretisch te benaderen. Het is voldoende dat de leerlingen ze inzetten waar nodig. Het is niet de bedoeling dat de leerlingen deze theoretische termen zelf gebruiken.
- ✓ Je leert de leerlingen de nodige hulpmiddelen ter ondersteuning kennen en inzetten wanneer nodig (bv. spellingswijzer, spellingcontrole, stappenplan, beslissingsboom, modellering).

LPD 16 De leerlingen gebruiken nieuw verworven frequente woorden, woordgroepen en eenvoudig figuurlijk taalgebruik bij informatieverwerking en in functie van doelgerichte communicatie.

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 9

Samenhang eerste graad: Dit leerplandoel komt ook aan bod in de eerste graad. Voldoende overleg binnen de vakgroep over de graden heen is aangewezen.

- ✓ Binnen onderwijs Nederlands is naast aandacht voor Standaardnederlands en het dagelijks taalgebruik van de leerlingen, ook aandacht voor specifieke taalregisters zoals school- en vaktaal. Je werkt gericht aan de verwerving en versterking van taal.
- ✓ Om de nieuw verworven woordenschat actief te gebruiken is het belangrijk om voldoende oefenmomenten te voorzien, ook buiten de les Nederlands.

LPD 17 De leerlingen zetten strategieën in bij informatieverwerking en communicatie, ook bij falende communicatie.

Samenhang tweede graad: II-EnFr-a LPD 13

Samenhang eerste graad: In de eerste graad leren de leerlingen strategieën inzetten bij de verschillende vaardigheden. Ook in de tweede graad ligt de nadruk op het gepast inzetten van strategieën. Leerlingen worden steeds zelfstandiger bij het kiezen van de gepaste strategie.

- ✓ Je biedt het best voldoende compenserende strategieën aan die de leerlingen kunnen inzetten bij falende communicatie, zowel binnen als buiten de schoolmuren.
- ✓ Bij de woordleerstrategieën zijn dit aandachtspunten:

- begrippen of concepten zijn geen onveranderlijke gegevens, zoals de betekenissen die in een woordenboek staan. Er spelen allerlei connotaties mee, betekenissen die ieder voor zich uit de eigen levenservaringen heeft opgebouwd;
- collocaties: woorden komen niet zo gauw alleen voor, maar roepen andere (werk)woorden op, zoals een handtekening zetten, een etiket op een enveloppe plakken enz.

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de in het leerplan gebruikte begrippen. De verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Adequaatheid

Het gepast inzetten van talige bouwstenen zodat de boodschap overkomt.

Beleefdheidsconventies

Beleefdheidsconventies zijn alle (impliciete) afspraken die horen bij het taalgebruik in bepaalde contexten. Daaronder kunnen vallen: het gepaste stemvolume gebruiken, op een geschikt moment het woord nemen, interesse tonen in wat gezegd wordt ...

Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid is de mate van eerlijkheid en geloofwaardigheid van een tekst. Cruciaal voor de beoordeling van een tekst op betrouwbaarheid is de mogelijkheid om te kunnen controleren waar de tekst en de informatie in de tekst vandaan komen. (Wat is de bron? Wie is de auteur? Wat is het doel van de tekst? Wanneer kwam de tekst tot stand?). Betrouwbaarheid bekijk je het best in samenhang met bruikbaarheid en correctheid.

Bruikbaarheid

Bruikbaarheid is de mate van geschiktheid van de tekst voor een bepaald doel of publiek. Bruikbaarheid bekijk je het best in samenhang met betrouwbaarheid en correctheid.

Communicatiemodel

Het communicatiemodel kan gebruikt worden om elke communicatiesituatie te analyseren, een taalhandeling voor te bereiden, te begrijpen en te evalueren. Bij het communicatiemodel gebruik je negen vragen: Wie is de zender? Wat is de boodschap? Waarover gaat de boodschap/wat is de relatie van de boodschap tot de werkelijkheid? Wie is de ontvanger? Wat is de bedoeling van de communicatie? Hoe wordt er gecommuniceerd? In welke context (of situatie) wordt er gecommuniceerd? Wat is het kanaal? Wat is het effect?

Correctheid

Correctheid is de mate waarin de tekst vrij is van fouten. Het gaat daarbij in eerste instantie om de inhoud van de tekst: is wat in de tekst staat feitelijk juist? Maar het kan bijvoorbeeld ook gaan om morele, sociale, politieke, taalkundige ... correctheid. Correctheid bekijk je het best in samenhang met betrouwbaarheid en bruikbaarheid.

Doelgericht

Doelgericht slaat op het feit dat de taalgebruiker via het begrijpen en/of het produceren van talige boodschappen bepaalde doelen probeert te bereiken. Om geslaagd te communiceren houdt hij rekening met de communicatieve situatie. De verwerking van de tekst (receptief) en de kwaliteit van de tekst (productief) worden afgemeten aan de mate waarin het doel vlot, succesvol en gepast is bereikt. Dat gebeurt bij voorkeur in betekenisvolle, authentieke of semi-authentieke situaties.

Frequente woorden

Frequente woorden zijn woorden die op heel regelmatige basis in de dagelijkse omgang worden gebruikt. Minder frequente woorden zijn woorden die af en toe worden gebruikt en waarvan het abstractieniveau doorgaans hoger ligt.

Globale inhoud

De globale inhoud geeft de grote lijnen van een verhaal weer. Om de globale inhoud van een tekst te kunnen achterhalen, is geen systematische en volledige lezing van de tekst nodig. Het is mogelijk om dat te doen op basis van diagonale lezing met aandacht voor bv. (tussen)titels, lay-out, vetgedrukte woorden enz.

Hoofdgedachte

De hoofdgedachte is het belangrijkste wat over het onderwerp gezegd wordt. Het is met andere woorden de centrale boodschap die de spreker/schrijver probeert over te brengen en die je in één of twee zinnen kan weergeven.

Hoofdpunten

De hoofdpunten zijn alle inhoudelijke elementen die ondersteunend zijn voor die hoofdgedachte.

Informatiedichtheid

De hoeveelheid informatie die in een bepaalde tekst of context aangeboden wordt. Een tekst met hoge informatiedichtheid bevat in de regel veel informatie; een tekst met lage informatiedichtheid weinig.

Informatieve teksten

Teksten waarin voornamelijk feitelijke informatie wordt meegedeeld, bv. krantenbericht.

Interactie

Zowel receptieve (lezen, luisteren) als productieve (schrijven en spreken) vaardigheden zijn vereist. Telkens is ook kijkvaardigheid een aspect van de vaardigheden, luisteren wordt vaak met kijken gecombineerd, ook tijdens het lezen 'kijk' je naar de tekst, bij de mondelinge vaardigheden/interactie is het non-verbale gedrag of de lichaamstaal ook belangrijk.

Literaire teksten

Schriftelijke of mondelinge teksten die een esthetische waarde hebben en die vaak een emotioneel effect bij de ontvanger beogen. Literaire teksten dienen in brede zin te worden geïnterpreteerd. Het kan daarbij zowel over cartoon, graphic novel, lied(tekst), film(tekst), brief, essay, slam poetry, autobiografie... als over mengvormen gaan.

Narratieve teksten

Verhalende teksten, bv. reisverhaal.

Onderwerp van een tekst

Het onderwerp van een tekst geeft in één of enkele woorden weer waarover de tekst gaat.

Opiniërende teksten

Teksten waarin de schrijver of spreker een mening of standpunt geeft, bv. review.

Persuasieve teksten

Persuasieve teksten hebben tot doel de lezer of luisteraar te overtuigen van een standpunt om daarmee zijn gedachten te beïnvloeden, bv. reclametekst.

Prescriptieve teksten

Teksten met als doel het handelen van de ontvanger te sturen, bv. recept.

(taal)Register

De term 'register' verwijst naar taalgebruik dat gebonden is aan een bepaalde situatie, waarbij het zowel om lexicale als om syntactische elementen kan gaan.

Tekststructuur

Opbouw van de tekst bv. met inleiding, midden, slot, alinea's, illustratie en (tussen)titels, (alinea)kopje, opsommingstekens, witregel.

Vaste tekststructuur

Een vaste structuur geeft op specifieke vragen een antwoord. Bv. onderzoeksstructuur, maatregelstructuur, probleemstructuur ...

Woordgroep

De term 'woordgroep' wordt veel frequenter gebruikt dan 'constituent' of 'syntagma'. Een woordgroep is een syntactische eenheid die vaak deel uitmaakt van een grotere structuur, een andere woordgroep of een zin. Bij de term woordgroep denken we vooral aan de interne structuur (binnenbouw) van zo'n eenheid. Omdat een woordgroep ook uit één enkel woord kan bestaan, is het element 'groep' in de naam wat misleidend.

6 Pop-ups

Kenmerken

Teksten receptieve vaardigheden

Onderwerp
Concrete tot vrij algemene inhoud
Uiterlijke kenmerken (mondelijke receptie)
Normaal spreektempo
Met visuele ondersteuning
Structuur/samenhang
Herkenbare structuur
Heldere samenhang en duidelijke verbanden
Voornameeljk enkelvoudige zinnen

Informatiedichtheid
Lage tot gemiddelde informatiedichtheid
Woordenschat
Voornamelijk frequente woorden , eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk Standaardnederlands

Minimumvereisten

Teksten productieve vaardigheden

Onderwerp
Concrete inhoud
Uiterlijke kenmerken (schriftelijke productie)
Gepaste lay-out
Taalgebruik met aandacht voor woordkeuze, spelling, zinsbouw, interpunctie, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid , correctheid en vlotheid
Eenvoudige zinnen
Uiterlijke kenmerken (mondelinge productie)
Gepast, niet storend non-verbaal gedrag
Algemeen verstaanbaar taalgebruik met aandacht voor uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid , correctheid en vlotheid
Structuur/ Samenhang
Herkenbare tekstopbouw
Eenvoudige, herkenbare tekststructuur aangepast aan de tekstsoort
Redelijk herkenbare samenhang
Informatiedichtheid
Lage tot gemiddelde informatiedichtheid
Taalvariëteit
Gepast register (afgestemd op doel en doelpubliek): van formeel tot informeel
Ondersteuning
Met behulp van ondersteunende middelen

Kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel

Oranje, schuin: eerste graad

'Zoals' betekent dat er een keuze gemaakt kan worden. De concepten na de 'zoals'-constructie zijn niet verplicht. Ze zijn eerder inspirerend. Afhankelijk van de leerlingengroep kan je hier in meerdere of mindere mate op ingaan.

Tekstueel domein	tekstopbouwende elementen	<i>titel</i> , tussentitel, alinea
	tekststructuren	inleiding midden slot
	<i>structuuraanduiders</i>	<i>signaalwoorden</i>

		<i>verwijswoorden</i>
	tekstverbanden	zoals chronologisch, oorzakelijk, voordelen- nadelenverband, opsommend, vergelijkend, concluderend
		<i>benadrukte woorden</i> , lay-out, afbeeldingen
	teksttypes	
	elementen van argumentatieleer	feit en mening
Communicatiemodel	<i>zender, boodschap, ontvanger, kanaal, doel</i>	

Taalsysteem

Oranje, schuin: eerste graad

Morfologisch domein	<i>woordsoorten:</i> <i>zelfstandig naamwoord: meervoud/enkelvoud</i> <i>lidwoord</i> <i>werkwoord: stam, uitgang</i> <i>werkwoordstijden: uitdrukken van verleden, heden en toekomst</i>
Syntactisch domein	<i>congruentie (tussen onderwerp en persoonsvorm)</i>
Semantisch domein	<i>betekenisrelaties: letterlijk/figuurlijk</i> beeldspraak vormen van humor: ironie, overdrijving gevoelswaarde van woorden
Orthografisch domein	<i>spelling van frequente woorden met vast en veranderlijk woordbeeld</i> <i>hoofdletters</i> <i>Interpunctie:</i> <i>punt</i> <i>komma</i> <i>vraagteken</i> <i>uitroepteken</i> <i>dubbele punt</i> <i>spatie</i> <i>aanhalingstekens</i>

Strategieën

Strategieën bij de receptieve vaardigheden

- met lees- en luisterdoel rekening houden;
- voorkennis activeren;
- inhoud voorspellen,
- verbale en non-verbale communicatie en non-verbaal gedrag herkennen;
- hoofd- en bijzaken onderscheiden en gedachtegang reconstrueren;
- lay-out, afbeeldingen en visuele ondersteunende elementen gebruiken;
- vragen stellen;
- tussentijds samenvatten;
- bepalen of het achterhalen van de betekenis van een onbekend woord belangrijk is;
- gepaste manier van lezen/luisteren inzetten: voorspellend, oriënterend, globaal, zoekend, intensief, kritisch of genietend lezen/luisteren.

Strategieën om betekenissen te achterhalen via

- de context (visuele en tekstuele);
- woorddelen;
- taalverwantschap;
- betekenisonderhandeling;
- talige hulpmiddelen, bv. verklarend of vertaalwoordenboek, thuistaal inzetten, vertaalssoftware, zoekmachine op afbeeldingen ...

Strategieën bij de productieve vaardigheden

- met spreek- en schrijfdoel rekening houden;
- voorkennis activeren;
- met de ontvanger rekening houden, bv. door het gepast inzetten van lichaamstaal;
- rekening houden met effecten van non-verbaal gedrag;
- het meest gepaste kanaal gebruiken om een bericht over te brengen;
- visuele ondersteunende elementen gebruiken;
- talige hulpmiddelen gebruiken, bv. spreek- en schrijfkaders, spreek- en schrijfplan, spellingcorrector, woordenboek ...;
- lay-out, tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden gebruiken;
- eigen tekst nakijken.

Strategieën bijkomend bij de interactie

- met de doelen van de interactie rekening houden;
- op wat de ander zegt of schrijft inspelen;
- de ander laten uitspreken;
- op een gepaste manier het woord vragen of nemen;
- elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf doelgericht inzetten;
- het register op de ontvanger afstemmen;
- vragen om hulp/opheldering zoals trager spreken, herhalen of om herhaling vragen, herformuleren, doorvragen en zelf hulp/opheldering bieden;
- taalgebruik aan de ontvanger aanpassen;
- actieve luisterhouding aannemen;
- creatief denken;
- zich inleven.

Compenserende strategieën bij falende communicatie

De leerlingen zetten strategieën in als de communicatie het doel of de doelgroep dreigt niet te bereiken. Het gaat dan bv. om deze strategieën: zinnen herlezen, achtergrondruis uitschakelen, om herhaling vragen, zich afzonderen, een talig hulpmiddel gebruiken, de communicatie uitstellen naar een later moment ...

7 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Een lokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;

- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;
- met de mogelijkheid om (online) verklarende woordenboeken, de (online) woordenlijst, diverse bronnen zoals kranten en tijdschriften, audio- en beeldopnamen te raadplegen.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

8 Concordantie

De concordantietabel geeft aan welke leerplandoelen eindtermen (ET) realiseren. [zie disclaimer]

Leerplandoel	Eindtermen
1	ET 2.2
2	ET 2.1
3	ET 2.3; ET 2.4; ET 2.7
4	ET 2.5; ET 2.7
5	ET 2.6
6	ET 2.8
7	ET 13.8
8	ET 2.9
9	ET 2.10; ET 7.8
10	ET 2.12
11	ET 2.15
12	ET 2.13
13	ET 2.14
14	ET 2.12
15	ET 2.11
16	ET 2.3; ET 2.4; ET 2.5; ET 2.6; ET 2.7; ET 2.8; ET 2.10; ET 2.15
17	ET 2.3; ET 2.4; ET 2.5; ET 2.6; ET 2.7; ET 2.8; ET 2.10; ET 2.12; ET 2.15; ET 7.8

8.1 Eindtermen

2.1 De leerlingen hebben vertrouwen in hun eigen taalcompetentie.° (attitudinaal)

2.2 De leerlingen beleven plezier aan taal m.i.v. cultuur, lezen, spreken, interactie, schrijven en luisteren.^o (attitudinaal)

2.3 De leerlingen bepalen het onderwerp en de globale inhoud van geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik

*Conceptuele kennis

- Onderwerp
- Globale inhoud
- Doelgerichte informatieverwerking
- Doelgerichte communicatie

*Procedurele kennis

- Toepassen van strategieën: met lees- en luisterdoel rekening houden; voorkennis activeren; inhoud voorspellen; vragen stellen; de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden en zinnen afleiden uit de context, via taalverwantschap; talige hulpmiddelen gebruiken
- Functioneel gebruiken van eindtermen 2.11 en 2.12

Met inbegrip van tekstkenmerken

- Herkenbare structuur
- Lage tot gemiddelde informatiedichtheid
- Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden
- Heldere samenhang en duidelijke verbanden
- Concrete tot vrij algemene inhoud
- Voornamelijk enkelvoudige zinnen
- Tekstsoorten zoals informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief, apart of gecombineerd

Bijkomend voor mondelinge receptie

- Normaal spreektempo
- Met visuele ondersteuning zoals bewegende beelden

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

2.4 De leerlingen bepalen wat de hoofdgedachte en de hoofdpunten zijn in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Zie eindterm 2.3

*Conceptuele kennis

- Hoofdgedachte
- Hoofdpunt
- Doelgerichte informatieverwerking

- Doelgerichte communicatie

*Procedurele kennis

- Zie eindterm 2.3

Met inbegrip van tekstkenmerken

- Zie eindterm 2.3

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

2.5 De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Zie eindterm 2.3

*Conceptuele kennis

- Relevante informatie
- Doelgerichte informatieverwerking
- Doelgerichte communicatie

*Procedurele kennis

- Zie eindterm 2.3

Met inbegrip van tekstkenmerken

- Zie eindterm 2.3

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

2.6 De leerlingen beoordelen informatie in gesproken en geschreven teksten op betrouwbaarheid, correctheid en bruikbaarheid in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Zie eindterm 2.3

*Conceptuele kennis

- Doelgerichte informatieverwerking
- Doelgerichte communicatie
- Bruikbaarheid, correctheid en betrouwbaarheid
- Criteria om de bruikbaarheid, de correctheid en de betrouwbaarheid van bronnen en informatie te toetsen
- Intenties, opvattingen en waardeoordelen

*Procedurele kennis

- Zie eindterm 2.3
- Toepassen van criteria om de bruikbaarheid, de correctheid en de betrouwbaarheid van informatie te toetsen
- Toepassen van reflectievaardigheden

Met inbegrip van tekstkenmerken

- Zie eindterm 2.3

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau evalueren

2.7 De leerlingen nemen notities van eenvoudige mondelinge boodschappen in functie van doelgerichte communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik

*Conceptuele kennis

- Notities
- Doelgerichte communicatie

*Procedurele kennis

- Toepassen van strategieën: verkort noteren; met luisterdoel rekening houden; voorkennis activeren; naar bevestiging vragen, talige hulpmiddelen gebruiken
- Functioneel gebruiken van eindtermen 2.11 en 2.12

Met inbegrip van tekstkenmerken

- Herkenbare structuur
- Lage tot gemiddelde informatiedichtheid
- Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden
- Concrete tot vrij algemene inhoud
- Normaal spreektempo
- Met visuele ondersteuning zoals beelden en lichaamstaal

Met inbegrip van kenmerken van notities

- De notities zijn gerelateerd aan de inhoud van de beluisterde teksten en zijn duidelijk genoeg voor onmiddellijk of niet-onmiddellijk gebruik.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

2.8 De leerlingen produceren schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Woordenschat: frequente woorden

*Conceptuele kennis

- Doelgerichte communicatie

*Procedurele kennis

- Toepassen van strategieën: met spreek- en schrijfdoel rekening houden; voorkennis activeren; met ontvanger rekening houden (zoals het gepast inzetten van lichaamstaal); talige hulpmiddelen gebruiken
- Functioneel gebruiken van eindtermen 2.11 en 2.12

Met inbegrip van tekstkenmerken

- Herkenbare tekstopbouw
- Eenvoudige, herkenbare tekststructuur: inleiding, midden, slot
- Redelijk herkenbare samenhang
- Concrete inhoud
- Gepast register (afgestemd op doel en doelpubliek)
- Tekstsoorten zoals informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief, apart of gecombineerd
- Eenvoudige zinnen
- Lage tot gemiddelde informatiedichtheid

Bijkomend voor schriftelijke productie

- Taalgebruik met aandacht voor woordkeuze, spelling, zinsbouw, interpunctie, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid
- Gepaste lay-out

Bijkomend voor mondelinge productie

- Algemeen verstaanbaar taalgebruik met aandacht voor Standaardnederlands, uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid
- Gepaste, niet-storende lichaamstaal
- Met behulp van ondersteunende middelen

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

2.9 De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.

Met inbegrip van kennis

*Procedurele kennis

- Hanteren van technieken om creatief met taal om te gaan zoals het gebruiken van lay-out, rijm, ritme, humor, het spelen met beeld en taal, het mixen van talen

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

2.10 De leerlingen nemen deel aan schriftelijke en mondelinge interactie in functie van doelgerichte communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Zie eindtermen 2.3 en 2.8

*Conceptuele kennis

- Zie eindtermen 2.3 t.e.m. 2.5 en 2.8
- Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, sociale en situationele taalvariëteiten in het Nederlands

*Procedurele kennis

- Zie eindtermen 2.3 en 2.8

Bijkomend

- Toepassen van strategieën: met de doelen van de interactie rekening houden, op wat de ander zegt of schrijft inspelen, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf doelgericht inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner of correspondent, taalgebruik aanpassen aan de ontvanger

Met inbegrip van tekstkenmerken

- Zie eindtermen 2.3 en 2.8
- Gebruik van beleefdheidsconventies

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

2.11 De leerlingen gebruiken de belangrijkste regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem ter ondersteuning van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Betekenisrelaties: letterlijk en figuurlijk
- Beeldspraak
- Vormen van humor: ironie, overdrijving
- Gevoelswaarde van woorden
- Hoofdletters
- Punt, komma, vraagteken, uitroepetekens, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens
- Werkwoorden: stam, uitgang
- Meervoud, enkelvoud
- Zelfstandig naamwoord, werkwoord, lidwoord

*Procedurele kennis

- Uitdrukken van verleden, heden en toekomst
- Toepassen van spelling van frequente woorden met vast en veranderlijk woordbeeld
- Gebruiken van hoofdletters
- Gebruiken van interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepetekens, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens
- Gebruiken van congruentie
- Gebruiken van talige hulpmiddelen

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

2.12 De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel in functie van doelgerichte communicatie.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Tekstopbouwende elementen: titel, tussentitel, alinea
- Tekststructuren: inleiding, midden, slot
- Structuuraanduiders: signaalwoorden en verwijswaarden
- Benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen
- Tekstverbanden zoals chronologisch, oorzakelijk, voordelen-nadelenverband, opsommend, vergelijkend, concluderend
- Teksttypes
- Communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, doel
- Verbale en non-verbale communicatie
- Effecten van non-verbaal gedrag (mondelling productie en interactie)
- Beleefdheidsconventies zoals de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen
- Taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken
- Registers van formeel tot informeel
- Elementen van argumentatieleer: feit en mening, standpunt
- Elementen van mondelinge argumentatie: feit en mening, standpunt
- Tekstdoelen
- Compenserende strategieën bij falende communicatie

*Procedurele kennis

- Receptie en interactie: herkennen van tekstopbouwende elementen, tekststructuren, structuuraanduiders, benadrukte woorden, tekstverbanden en teksttypes; onderscheiden van hoofd- en bijzaken; gebruiken van visuele ondersteunende elementen zoals bewegende beelden; bepalen van tekstdoel
- Productie en interactie: gebruiken van gepaste tekststructuren, structuuraanduiders, benadrukte woorden, tekstverbanden, beleefdheidsconventies, registers, non-verbaal gedrag en visuele ondersteunende elementen; gebruiken van taalhandelingen; toelichten van standpunt
- Gebruiken van een communicatiemodel
- Gebruiken van compenserende strategieën bij falende communicatie
- Toepassen van reflectievaardigheden

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.

2.13 De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.° (attitudinaal)

2.14 De leerlingen illustreren de relatie tussen taal en identiteitsvorming.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Beleefdheidsconventies en registers
- Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, sociale en situationele taalvariëteiten in het Nederlands
- Stereotypering
- Relatie tussen taal(gebruik) en identiteit
- Taal als factor van exclusie en inclusie

*Metacognitieve kennis

- Relatie tussen eigen taal(gebruik) en identiteit

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

2.15 De leerlingen verwoorden hun gedachten en gevoelens bij het lezen, beluisteren en bekijken van literaire teksten.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Literaire teksten

*Procedurele kennis

- Functioneel gebruiken van eindtermen 2.3 t.e.m. 2.5 en 2.8

*Metacognitieve kennis

- Eigen gedachten en gevoelens zoals waarom sommige aspecten van de tekst aanspreken, waarom men zich identificeert met een bepaald personage, in welke zin men gelijkaardige ervaringen zelf al heeft meegemaakt, waarom de tekst een bepaalde emotionele reactie teweegbrengt, waarom de uitdrukingsvorm of stijl aanspreekt

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

Affectieve dimensie: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ...

7.8 De leerlingen hanteren aangereikte strategieën om op een geïnformeerde wijze in dialoog te gaan over maatschappelijke uitdagingen.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Betrouwbare informatie en conclusie

*Procedurele kennis

- Toepassen van strategieën om met elkaar in dialoog te gaan zoals actief luisteren, creatief denken, zich inleven

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

13.8 De leerlingen maken een eenvoudige bibliografie op.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Bibliografie

*Procedurele kennis

- Opmaken van een eenvoudige bibliografie

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

Inhoud

1	Algemene inleiding	5
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	5
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	5
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	6
1.4	Differentiatie	7
1.5	Opbouw van de leerplannen.....	8
1.6	Tot slot	8
2	Situering	9
2.1	Samenhang met de eerste graad	9
2.2	Samenhang in de tweede graad	9
2.2.1	Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit	9
2.3	Plaats in de lessentabel	9
3	Pedagogisch-didactische duiding	10
3.1	Nederlands en het vormingsconcept.....	10
3.2	Krachtlijnen	10
3.3	Opbouw.....	11
3.4	Leerlijnen.....	12
3.4.1	Samenhang met de eerste graad	12
3.4.2	Samenhang met de tweede graad	12
3.4.3	Samenhang met de derde graad.....	12
3.5	Aandachtspunten.....	12
3.5.1	Algemene niet-vakgebonden aandachtspunten.....	12
3.5.2	Vakspecifieke aandachtspunten	13
4	Leerplandoelen	14
4.1	Communicatie en informatie	14
4.2	Literatuur	17
4.3	Identiteit in diversiteit.....	18
4.4	Taal, taalsysteem en taalgebruik	19
5	Lexicon	21
6	Pop-ups	23
7	Basisuitrusting	26

8	Concordantie	27
8.1	Eindtermen.....	27